

Sygn. akt IV CSK 17/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lipca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa A. Spółki z o.o. w E.

przeciwko M. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 5 lipca 2013 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 26 czerwca 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 1800 (tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód A." sp. z o.o. z siedzibą w E. wniósł o zasądzenie od pozwanej M. S. kwoty 189 825,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi od kwot 164 825,50 od dnia 11 marca 2011 r. do dnia zapłaty i 25 000,00 zł od dnia 2 marca 2011 r. do dnia zapłaty. Swoje roszenie powód wywodził z umowy, jaką w dniu 11 czerwca 2010 r., po negocjacjach, zgodnie z umową przedwstępną z dnia 5 maja 2010 r., zawarły strony. Przedmiotem umowy była dostawa i montaż kompletnej hali stalowej z prefabrykowanych elementów wykonanych zgodnie ze specyfikacją A. B. System. Powód był bezpośrednim dealerem firmy L.-A., będącej producentem hal stalowych. Montaż hali miał zostać wykonany na podstawie danych i rysunków dostarczonych przez wykonawcę. Dostawa przedmiotu umowy miała nastąpić w terminie 14 tygodni, nie później niż 30 października 2010 r.

Na mocy umowy zamawiający (pозwana) zobowiązał się zapłacić wykonawcy (powodowi) za dostawę elementów hali kwotę netto 500 000 zł p. Płatność miała nastąpić w czterech ratach (I rata - 20%, II rata - 30%, III rata 30%, IV rata - 20%). Strony ustaliły wynagrodzenie za montaż hali na kwotę 85 000 zł. Zgodnie z umowa wszystkie te kwoty miały zostać powiększone o obowiązujący podatek od towarów i usług. Zgodnie z § 17 ust. 5 umowy zamawiający miał prawo odstąpienia od umowy w zakresie całości lub części dostawy przed terminem rozpoczęcia dostawy, tylko pod warunkiem zapłacenia wykonawcy kwoty stanowiącej równowartość poniesionych przez wykonawcę kosztów, nakładów oraz utraconego zysku. Strony ustaliły także, że w przypadku odstąpienia od umowy przez jedną ze stron, w ciągu 7 dni od dnia doręczenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy, wykonawca sporządzi przy udziale zamawiającego protokół inwentaryzacji robót będących w toku, według stanu na dzień odstąpienia od umowy.

W dniu 21 lutego 2011 r. pozwana na podstawie § 17 ust. 5 odstąpiła od zawartej z powodem umowy z dnia 11 czerwca 2010 r. W oświadczeniu pozwana zawarła prośbę o przedstawienie kwoty, którą powód będzie mógł potrącić przy zwrocie wpłacanej przez pozwaną zaliczki. Pozwana decyzję o odstąpieniu motywowała dotychczasowym nieustaleniem daty skierowania hali do produkcji,

w związku z przedłużającymi się procedurami dotyczącymi pozwolenia na budowę oraz niezakończonymi uzgodnieniami w zakresie zmian w projekcie budowlanym.

W dniu 2 marca 2011 r. powód przedstawił pozwanej wyliczenia dotyczące utraconego zysku oraz poniesionych kosztów i nakładów. Powód zażądał zapłaty kwoty 195 192,68 zł, w tym 156 171 zł z tytułu utraconego zysku. Pozwana, pismem z dnia 16 marca 2011 r. zaprzeczyła zasadności roszczeń powoda, uznając jednocześnie oświadczenie o potrąceniu w wezwaniu do zapłaty z 11 marca 2011 r. na kwotę 165 92,68 zł za bezprzedmiotowe. Pozwana zarzuciła brak udowodnienia dokumentami roszczeń przedstawionych przez powoda.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 156 171 zł wraz z odsetkami ustawowymi od kwoty 131 171 zł od dnia 11 marca 2011 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 25 000 zł od dnia 2 marca 2011 r. do dnia zapłaty, w pozostałym zakresie oddalił powództwo.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmienił zaskarżony przez powoda i pozwaną wyrok Sądy Okręgowego w ten sposób, że: w miejsce kwoty 156 171 zł wraz z odsetkami ustawowymi zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 25 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 3 kwietnia 2011 r. Ponadto zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 24 462 złote z ustawowymi odsetkami od dnia 2 stycznia 2012 r., a w pozostałym zakresie oddaliła powództwo. r. Sąd Apelacyjny oddalił także apelację pozwanej w pozostałym zakresie. Rozpoznający sprawę Sąd Apelacyjny przychylił się do twierdzeń pozwanej, że w postępowaniu w pierwszej instancji nie ustalono wszystkich kosztów, jakie miał powód ponieść celem osiągnięcia utraconego zysku. Na podzielenie zasługiwał także zarzut, że zgodnie z powołanym § 17 pkt 5 umowy powód był zobowiązany udowodnić zarówno wysokość kosztów, nakładów oraz utraconego zysku, czemu, wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, strona powodowa nie sprostowała. Powód przede wszystkim nie wykazał kwoty zysku, w kontekście twierdzeń i rzutów pozwanej zawartych w apelacji, ale także już w odpowiedzi na pozew w odniesieniu do zamówienia przez powoda w przedsiębiorstwie L.-A. sp. z o.o. w Ł. „budynku zamkniętego-stal” w celu realizacji umowy zawartej z pozwaną z dnia 11 czerwca 2010 r. W zamówieniu tym strony zawarły klauzulę EX Works (Incoterms 2000). Takie

sformułowanie oznacza, że strony uzgodniły w umowie o dostawę elementów stalowej hali sposób dostawy towarów według klauzuli handlowej z zakładu. Zastosowanie klauzuli EXW w umowie zawartej między powodem a L.- A. z o.o. oznaczało, że ta ostatnia była zobowiązana jedynie do pozostawienia sprzedawanych towarów do dyspozycji powoda, jako kupującego w zakładzie L.-A., a powód był odpowiedzialny za ich transport, załadunek i wyładunek do zakładu pozwanej. Odwołanie się do klauzuli EXW ujawniało dostatecznie wolę stron co do podmiotu, który miał ponieść koszt załadunku, transportu i wyładunku towaru. Wydatki te, w świetle powyższych rozważań, miałyby obciążyć powoda, jednocześnie pomniejszając jego zysk z realizacji umowy zawartej z pozwaną. Powód natomiast nie wykazał jakichkolwiek kosztów transportu, załadunku i wyładunku towaru, które miałyby ponieść w celu realizacji zamówienia, a które podlegałyby odliczeniu od przychodu powoda. Zarzuty te podnosiła pozwana już w odpowiedzi na pozew, zaś powód w piśmie procesowym z dnia 4 lipca 2011 r. do zarzutów tych się nie ustosunkował, co uszło także uwadze Sądu Okręgowego. Także inny materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wskazuje, że koszt transportu i załadunku miały obciążać powoda. W konsekwencji powód nie udowodnił utraconego zysku z umowy dostawy z dnia 11 czerwca 2010 r., ponieważ, o czym była mowa powyższej, od kwoty 585 000 zł stanowiącej łączną kwotę netto za dostawę i montaż z umowy zawartej z pozwaną, poza kwotą 356 329 z tytułu kosztów zakupu elementów hali przez powoda od firmy L.-A. oraz kwotą 72 500 zł, tj. kosztem netto montażu hali, odjąć należało jeszcze co najmniej poniesiony przez powoda koszt załadunku, transportu i rozładunku towaru. Pozwana wskazywała także, że powód nie udowodnił, że wskazywane przez niego wartości elementów hali oraz wysokość kwoty montażu hali wyniosły tyle ile podał on w pozwie. W sumie Sąd Apelacyjny uznał, że powód zdołała jedynie wykazać koszt sporządzenia projektu stalowej hali, który to koszt zasądził Sąd Okręgowy, natomiast nie wykazał w jakiej wysokości utracił zysk w związku z odstąpieniem przez pozwaną od umowy. W konsekwencji pomimo słuszności tego żądania co do zasady, musiało ono ulec oddaleniu jako niewykazane co do wysokości utraconego zysku, co trafnie podnosiła pozwana.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił: I. Naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i zastosowanie, tj.: 1) art. 6 k.c. w związku art. 17 ust. 5 umowy na dostawę i montaż hali stalowej z dnia 11 czerwca 2010 i art. 353¹ k.c. przez uznanie, iż na stronie powodowej spoczywał ciężar ustalenia wysokości szkody w postaci utraconego zysku, o którym mowa w art. 17 ust. 5 Umowy, pomniejszonej o koszty transportu załadunku i rozładunku, a także iż na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia wysokości kosztów transportu, załadunku i rozładunku, w związku z jedynie ogólnym zarzutem pozwanej wskazanym w apelacji, jednakże bez określenia przez pozwaną wysokości tych kosztów oraz bez wskazania dowodów na ich określenie w toku sprawy przez sądem I instancji oraz przed Sądem Apelacyjnym II. Naruszenie przepisów postępowania przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, tj.: 1) art. 232 k.p.c. oraz art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. w brzemieniu obowiązującym przed dniem 3.05.2012 roku, w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez uznanie iż pozwany skutecznie zakwestionował wartość utraconego zysku wykazanego przez powoda i ustalonego przez Sąd I Instancji, przez zgłoszenie ogólnego zarzutu, dotyczącego nieuwzględnienia przez powoda w wyliczeniu wartości szkody (utraconego zysku) kosztów transportu, załadunku i rozładunku, bez zgłoszenia wniosków dowodowych dotyczących wykazania tychże kosztów, zarówno w toku postępowania przed Sądem I instancji jak i Sądem Apelacyjnym; 2) art. 322 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie i nieskorzystanie przez Sąd Apelacyjny z możliwości zasądzenia odszkodowania w zakresie utraconego zysku powoda według własnej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy, albowiem ściśle udowodnienie szkody w niniejszej sprawie w zakresie utraconego zysku powoda było niemożliwe lub nader utrudnione, a nadto naruszeniu art. 328 § 2 k.p.c. przez brak jakiegokolwiek uzasadnienia Sądu Apelacyjnego w zakresie niezastosowania art. 322 k.p.c. przez ten Sąd.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód dochodził między innymi utraconego zysku jaki uzyskałby wykonując umowę na dostawę i montaż hali stalowej z dnia 11 czerwca 2010 r. gdyby pozwana od tej umowy nie odstąpiła. Pozwana odstąpiła od wspomnianej umowy powołując się na jej § 17 ust. 5. To postanowienie umowy przyznaje powodowi jako

wykonawcy, w razie odstąpienia od umowy przez zamawiającego, prawo do żądania zapłaty kwoty równej poniesionych przez wykonawcę kosztów, nakładów oraz utraconego zysku. W skardze kasacyjnej powód powołując się na to postanowienie umowy z 11 czerwca 2010 r oraz art. 6 k.c. i art. 353¹ k.c. twierdzi, że Sąd Apelacyjny bezpodstawnie przyjął, iż pozwana skutecznie zakwestionowała jego twierdzenia i dowody dotyczące wysokości zysku, który powód utracił.

Z przywołanego postanowienia umowy z dnia 11 czerwca 2010 r. wynika, że to na powodzie ciążył obowiązek wykazania jakie koszty oraz nakłady on poniósł oraz jaki zysk utracił. Także z art. 6 k.c. wynika, że to powoda obciążał dowód wykazania jaki zysk utracił, gdyż to on jako dochodzący prawa do utraconego zysku zagwarantowanego mu umową, obowiązany był wykazać okoliczności faktyczne, z których wynika wielkość tego zysku. Nic w tym zakresie nie zmienia ogólna regulacja dotycząca określenia treści zobowiązania zawarta w przywołanym przez powoda art. 353¹ k.c. Z niezakwestionowanych skutecznie przez powoda ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że pozwana przedstawiła dowody na to, że wysokość wykazywanych przez powoda kosztów, które on poniósł nie pozwalała na ustalenie jakiej wielkości zysk uzyskałby, gdyby pozwana nie odstąpiła od umowy. Nie przedstawił on dokumentacji, z której wynikał koszt zakupionej przez niego hali i koszt jej montażu, a ponadto, wbrew umowie która łączyła go z dostawcą hali, zawarte na warunkach E. W. I. 2000, nie odjął kosztów załadunku, transportu i wyładunku, które obciążały jego. Skoro wyliczenie utraconego zysku zostało zakwestionowane przez pozwaną, to powód powinien odeprzeć zarzuty. To na nim bowiem ciąży ciężar dowodu w zakresie wykazania jaka jest wielkość utraconego zysku. Powód zaś nie tylko, że w procesie nie przedstawił w związku z zastrzeżeniami pozwanej żadnego dowodu, to w skardze kasacyjnej ograniczył się tylko do stwierdzenia, że jej zastrzeżenia miały ogólny charakter i to pozwana powinna przedstawić dowody na to jakie koszty powód poniósł, a w związku z tym jaki jest jego utracony zysk. Ponadto także w skardze kasacyjnej zarzuca, że skoro pozwana, zgodnie z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., powinna podać wszystkie twierdzenia, zarzuty i dowody już w odpowiedzi na pozew, a tylko w samej odpowiedzi zwróciła uwagę jedynie ogólnie na brak odliczenia kosztów załadunku,

transportu i wyładunku, to utraciła prawo do późniejszego kwestionowania wysokości utraconego zysku. Zarzut ten jest nietrafny. Jeszcze raz należy podkreślić za Sądem Apelacyjnym, że to na powodzie ciążył obowiązek wykazania kwoty utraconego zysku, co wynika zarówno z § 17 ust. 5 łączącej strony umowy, jak i z ogólnej reguły w sprawie ciężaru dowodu zawartej w art. 6 k.c. To powód więc powinien, gdy zostało zakwestionowane jego wyliczenie przedstawić dowody i twierdzenia, na podstawie których Sąd Apelacyjny mógłby ustalić jaka jest wysokość utraconego przez powoda zysku. Jeżeli powód sam nie dysponował w tym zakresie odpowiednią wiedzą to powinien zgłosić wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii właściwego biegłego.

Sam powód przyznaje, że ściśle udowodnienie wysokości kosztów jakie powinien on ponieść jest utrudnione. Z tego faktu wyprowadza jednak zupełnie nieuzasadniony wniosek, że to sąd na podstawie art. 322 k.p.c. powinien określić wysokość należnego mu zysku. W rozpoznawanej sprawie brak zaś było podstaw do sięgania przez sąd po ten wyjątkowy przepis. Zgodnie z nim jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy. W rozpoznawanej sprawie powód nie dostarczył zaś żadnych dowodów, w sytuacji zakwestionowania przez pozwaną dokonanego przez niego wyliczenia. Brak koniecznej inicjatywy dowodowej w zakresie okoliczności, które obciążają stronę nie może być zastępowany przez działania sądu podejmowane w ramach art. 322 k.p.c.

Mając na względzie, że zarzuty poniesione w skardze kasacyjnej okazały się nieuzasadnione Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji.